

לע"נ
נתנאל בן
ציפורה
ושלמה
רפאל בן
אסתר
ת.נ.צ.ב.ה.

גליון

461

פרשת וישלח תשפ"ג

"מאד חשוב לי שתבוא" אמר ר' משה בשיחת הטלפון, "התיידדנו כבר, אנחנו מכירים היטב זה את זה. אני מזמין את כל בני המשפחה, ואתה - כאח לי ממש".

על אף שאין עתותיו בידיו, הזדרז העסקן למעמד הסיום בביתו של ר' משה. כמוהו כל יתר בני המשפחה, התכנסו בערב הסיום בביתו של ר' משה, בלי לדעת על מה הסיום ועל שום מה נערכת המסיבה... ואז, אחרי המנה הראשונה, ביקשו כל האורחים לשמוע את הסיום.

"איזו מסכת אתה מסיים?" - שאלו האחים והגיסים. ר' משה מילא פיו מים וניגש לעסקן המלווה אותם מזה שנים, גחן אליו ולחש באוזנו: "אני מבקש שתקום ותספר את הקביעה הרפואית הנחרצת ששמעת בענייני אך לפני שבוע, מול כל הקהלה!".

העסקן נאלם ונדהם. "מה???" - כמעט שאג בתמיהה, "אתה מבקש שאני אקום עכשיו ואספר על הסיכוי האחרון לישועתך שאבד ואיננו? באמת אתה מצפה שאצטט מילה במילה מה שנאמר לי בענייניך?".

"אכן כן!" - שב ר' משה על הקביעה ולחץ על העסקן בהתרגשות.

נעמד אותו עסקן וסיפר: "כולנו יודעים את סאת יגונו של ר' משה ורעייתו, נוכח המתנתם הארוכה לישועה. ר' משה ביקש ממני לספר לכם, כי לפני כשבוע חזרו התוצאות ממהלך מאוד מורכב ומסובך שערכנו בחו"ל, והתוצאות היו...". היה ניתן לחתוך את המתח בסכין, למשש אותו בידיים. כל הנוכחים ישבו פעורי פה, איש מהם לא חשב שהנושא יפתח כאן ועכשיו על שולחן הסעודה בקול גדול. הם היטו אוזניהם ושמעו את העסקן מצטט מילה במילה, כשכאב עצור זועק מכל מילה: "לדברי המומחים, אין מנוס מלקבוע בצער שאבד הסיכוי האחרון!".

דממה מרטיטה השתררה. איש לא דיבר, איש לא ההין לפצות את פיו. את הדממה שיסע ר' משה בעצמו כשקם והכריז בהתרגשות, כשדמעות נוצצות זולגות מעיניו: "ובכן, רבותי, לנוכח הדברים הללו אני עורך סיום הלילה. סיום על מסכת 'ההשתדלות'. 'סליקא לך מסכת השתדלות!'. במעמד זה הריני מודיע כי סיימתי עם כל ההשתדלויות. מרגע זה - אני רק בידי בורא עולם! עד עתה עסקתי בהשתדלות,

וַיֵּרָא אֲדֹנָיו כִּי ה' אִתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה ה' מִצְלִיחַ בְּיָדוֹ (ל"ג, ג)

כי ה' איתו - שם שמים שגור בפיו (רש"י)

יוסף הצדיק 'שם-שמים שגור בפיו', הוא היה מכניס את הקב"ה בכל ענייניו וסמך רק עליו ולא על ההשתדלות שעשה. ובאמת זכה יוסף שהקב"ה היה איתו - 'וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו'.

* * *

בני המשפחה והחברים של ר' משה ג. ורעייתו, הכירו היטב את הזוג הצעיר, שמזמן כבר לא צעיר... הם נחשבו אהובים ואהודים אצל כל מכיריהם וחבריהם, ואולי לכן סאת יגונו הכאיבה לכל כך הרבה אנשים. כבר יותר מעשור חלף מאז באו בברית הנישואין ועדיין לא זכו להיפקד, טרם נשמע קול פעיות תינוק רך בביתם... בני המשפחה המורחבת הרבו להזכיר את שמות בני הזוג בתפילה, גם הזוג לא פסק מלפעול בענין, כשכלל אורך תקופת ההמתנה הממושכת עומד לצידם עסקן רפואי בכיר ומוכר שהתרוצץ עימם ברחבי הגלובוס, פתח בפניהם שערים במרפאות ייחודיות, והיה מעורה בכל הפרטים הגדולים והקטנים כדי להחיש את הישועה. אך השנים חולפות עוברות, וישועה אין. ואז הגיע יום דרמטי במיוחד. היה זה תקופה לאחר ששבו מחו"ל, ממסע מתיש בו נערך מאמץ מורכב בתקווה להגיע לישועה המיוחלת. באותו יום הגיעו התוצאות, והעסקן המטפל נחרד לגלות כי גם הפעם - למרות ההשקעה האדירה - הענין הסתיים בכישלון מהדהד, כואב וצורב. בפנים נפולות התקשר העסקן לר' משה, לבשרו בבשורה הקשה. הוא התחיל בדברי עידוד ותמיכה, אך נאלץ לומר את העובדות ללא כחל ושרק: "ר' משה, אני נורא מצטער להודיע שזהו זה. עשינו את כל מה שאפשר, הפכנו את כל העולם. דיברתי עם הרופא לנוכח התוצאות והוא פסק את פסוקו ואמר שאין סיכוי, אין סיכוי בעולם!".

העסקן הניח לר' משה לעכל את הבשורה הקשה, והבטיח להתקשר שוב בעוד כמה ימים. אך למרבה הפתעתו, כבר למחרת התקשר אליו ר' משה בנושא אחר לחלוטין, כשהוא מזמינו לסעודת 'סיום מסכת' שהוא עורך בעוד כשבוע.

בהתרוצצות חוצת גבולות. עכשיו, במעמד זה, אני מסיים את מסכת ההשתדלות, ואני מפקיד את התיק שלנו בידו הגדולה והרחומה של אבא שבשמים!"

הוא סיים את דבריו הקצרים, ויצא להגיש את המנה העיקרית. כל הנוכחים היו המומים ומופתעים, דבריו שיתקו אותם ממש. את המבוכה וחוסר האונים פתר ר' משה די בקלות, בהגישו בשר ועופות בשמחה ובטוב לבב, כי סעודת סיום היא זו...

סעודת הסיום הסתיימה, כל הנוכחים התפזרו בתחושות מעורבות של הלם, הערכה ורחמים שלובים זה בזה. והנה, לא חלפו אלא 11 חודשים, עד ששב והזמינם ר' משה לעוד סעודה. הפעם, למרבה השמחה, היתה זו סעודת ברית מילה לבנו בכורו, שנולד בשעה טובה ללא כל השתדלות חיצונית, ללא כל עזרה, ללא כל מאמץ! כשהסתיימה מסכת ההשתדלות - התאזרו ר' משה ורעייתו רק בבטחון ואמונה בה, וזכו לראות את ניסיו ונפלאותיו לנגד עיניהם!

סיפור זה, אותו סיפר הרה"צ רבי **צבי מאיר זילברברג** שליט"א, מחזק לנו את התחושה, שכל מה שאנחנו עושים, וכל מה שאנחנו משתדלים, היינו רק כי זהו הציווי שהוטל עלינו, וככל שנדע לשים את הגבול להשתדלות שלנו ולהשקיע הרבה יותר במי שבאמת נותן לנו את ההצלחה - כך נזכה באמת שהקדוש ברוך הוא, ישפיע עלינו מטובו ויעטרנו בשפע טובה וברכה!

* * *

סיפר מגיד המישרים הרב **חיים זאיד** שליט"א: "ביום העצמאות בשנת תשע"ו מסרתי שיחה בבית כנסת מפואר בעיר 'יהוד' שהיה מלא וגדוש באנשים. דיברתי איתם על 'דרך ארץ קדמה לתורה', כהכנה לחג השבועות המתקרב ובא, והסברתי כי לפני שלומדים את התורה ומקיימים את מצוותיה, יש להתנהג בדרך ארץ, בכבוד ובנימוס.

והנה, ברבע שעה האחרונה של השיחה, נכנס אל בית הכנסת יהודי נחמד, ללא כיפה, וביקש כיסוי לראשו. מיד הביאו לו כיפה והלה ישב והאזין לשיחתי. 'בעודי ילד קטן', סיפרתי, 'נכנסתי עם אבי אל ה'בבא סאלי' צ"ל וראיתי כיצד הוא אוכל צלחת של מרק עדשים לארוחת הצהרים שהגישה לו אשתו. אוי, איזה מראה מופלא זה היה לראות באיזו דרך ארץ מיוחדת הוא אכל כפית אחר כפית, ברוגע ובשלוה, בכבוד ובדרך ארץ, ממש כמלאך ה'. לכן יש להקפיד ביותר להתנהג בדרך ארץ בפרט בשעת האכילה. לדוגמא, אחת מהלכות דרך ארץ בסעודה היא: לא לאכול מאכל בשיעור 'כזית' בבת אחת. נמחיש זאת - אתה מגיע לבית רעב, לוקח 'רוג'לך', פותח פה גדול ואוכל כמעט את כולו בנשימה אחת - כעת עברת על הלכה של דרך ארץ. אז כיצד צריך לנהוג? למרות שהנך רעב עד מאד, עליך לחתוך את ה'רוג'לך' לחתיכה קטנה מ'כזית' ולאכולה בנחת ולאט! כך תיארתי את מעלת ההתנהגות בדרך ארץ, כשלסיום

בירכתי את הקהל ואמרתי: 'ש'בעזרת ה' תזכו לפרנסה טובה וחיים טובים', סיימתי.

אני יורד מהבמה, עוצר אותי אותו יהודי שאינו שומר תורה ומצוות שהצטרף ברבע שעה האחרונה ואומר לי: 'כבוד הרב תשמע, ממש נהייתי לשמוע כמה התורה מקפידה על דרך ארץ ובפרט בעת הסעודה. הגעתי לכאן לכמה דקות וזכיתי ללמוד את הלכות חג העצמאות, שצריך לאכול בחג העצמאות בדרך ארץ, וכמו שאמרת בסיום שאם מקפידים על כך אז זוכים לפרנסה טובה'.

חייכתי והתפעלתי מהתמימות של אותו יהודי, אשר הבין מדברי כי מי שאוכל ביום הזה - יום העצמאות - בדרך ארץ, יזכה לפרנסה טובה, שהרי בוודאי שלא התכוונתי לכך.

'תשמע כבוד הרב', המשיך הלה לספר לי, 'בדיוק הייתי עם אשתי והילדים בדרך ל'על-האש' בפארק 'אריאל שרון' ליד צומת 'מסובים', והנה ראיתי המון אנשים נכנסים אל בית הכנסת לשיעור שלך, מיד פניתי אל אשתי ואמרתי לה: 'את יודעת שמאז שפיטרו אותי מהעבודה לפני כמה חודשים, המצב שלנו ממש קשה בפרנסה [עד עכשו עבדתי כאחראי משמרת במאפיה, ועד עכשו אני מחפש עבודה ולא מוצא], אז אולי אכנס אל בית הכנסת לכמה דקות, אתן נשיקה ל'היכל' ואשב שם כמה דקות, ואולי בזכות זה ישתנה מצבנו ותהיה לנו פרנסה, ואח"כ ניסע לפארק'. אשתי הסכימה וחיכתה בחוץ עם הילדים. והנה, איזה יופי, בדיוק דיברת הרב על כך שמי שאוכל בדרך ארץ ביום העצמאות זוכה לפרנסה טובה. אולי הרב גם יברך אותי לפרנסה?'.

חייכתי ואמרתי לו: 'מה שמך?'.

'אודי חביב', ענה.

'אודי הצדיק', פניתי אליו בחביבות גדולה, 'תדע לך, אתה באת לשמוע את דבר ה' אפילו לפני ה'על-האש' בפארק עם המשפחה ושמעת רבע שעה של דברי אלוקים חיים - זכית! ובזכות כך ה' יברך אותך', סיימתי ונפרדנו בחביבות.

והנה, כמה ימים לפני יום העצמאות שבשנת תשע"ז, אני מקבל טלפון. 'שלום הרב, זה אודי חביב, מ'יהוד', אתה זוכר אותי מהשיעור שמי שמתנהג בדרך ארץ באכילה ביום העצמאות זוכה לפרנסה טובה?'.

מיד מזכרתי. 'אה, בטח שאני זוכר'. 'מה שלומך?' שאלתי.

'תשמע כבוד הרב, אני חייב לספר לך מה קרה מיד אחרי שנפרדנו', אמר בהתלהבות. 'יצאתי מההרצאה שלך ונסעתי עם אשתי והילדים לפארק 'אריאל שרון', על מנת לעשות 'על-האש'. בינתיים, עד שהכנו את המנגל, הילדים כבר היו מאד רעבים והציקו לי כל רגע כי הם רוצים כבר לאכול. ראיתי שייקח עוד זמן עד שהאוכל יהיה מוכן, לכן קפצתי עם הרכב לחפש מאפיה על מנת לקנות להם רוג'לך ל'נשנוש' והרגעה זמנית. אלא, שאותו יום היה יום העצמאות וכל המאפיות והחנויות היו סגורות. מה אני עושה? המשכתי

להסתובב ולפתע אני רואה קונדיטוריה גדולה, שבכניסה אליה ניצבות משאיות רבות המעמיסות סחורה מתוך הקונדיטוריה לתוך המשאיות.

'סליחה, אפשר אולי לקנות כמה בורקסים לילדים שלי?' אני שואל את האחראי שם.

'לא, המאפיה היום סגורה לציבור, והינה פתוחה כעת רק לצורך מסחרי בלבד. אנו משווקים מאפים שונים בכמויות גדולות למוסדות גדולים כמו עיריות וארגונים גדולים בכל הארץ לרגל יום העצמאות, ואיננו מוכרים ליחידים ובודדים. מצטערים', הכריז האחראי.

- 'בבקשה תעשה טובה, הילדים שלי ממש רעבים, תן לי כמה בורקסים בודדים ואני אשלם לך'.

אחר הפצרות רבות, הוא נענה לבקשתי והגיש לי שקית עם מיני מאפים ואף סירב לקחת ממני כסף. 'קח את זה ותהיה בריא, רק עזוב אותי', אמר ושב לעבודתו. שמחתי מאד ועשיתי את דרכי בחזרה לפארק. הילדים קפצו עלי בהתלהבות, אך אז ניצלתי את הבמה ואמרתי להם: 'ילדים, היום זה יום העצמאות, והרב אמר שביום העצמאות צריך לאכול בדרך ארץ, ורק כך זוכים לפרנסה. נכון שאתם רוצים שיהיה לאבא הרבה כסף?'.

'כן', הם צהלו. 'לכן אני מבקש מכם לעשות כמו שאמר הרב בבית הכנסת שלא להכניס לפה כמות גדולה של אוכל בפראות, אלא קודם כל לחתוך את הבורקס והרוגלך לחתיכות ורק אז להכניס לפה ולאכול בנחת. אותו דבר אני מבקש שתעשו גם כשנאכל את הפיתות על האש, עשינו הסכם?'.

'כן', אמרו הילדים, כשהם רק מתחננים להכניס משהו לפיהם. הילדים תפסו את ה'רוגלך', חתכו אותם לחתיכות והחלו לאכול.

'אבא, מה זה הדבר המוזר הזה ב'רוגלך?', זעק בבהלה אחד הילדים, 'אתה חייב לבוא לראות את זה'.

הסתכלתי ברוגלך שלו ולתדהמתי ראיתי שם כמו סיבים וחוטים מוזרים שהיו ממש מוצקים ולא ראויים לאכילה. ניסיתי להריח אותם או לטעום אותם, אך היה לזה ריח נורא של חומר או צבע מחריד.

לקחתי את הרוגלך מידיהם ודהרתי עם רכבי בחזרה אל הקונדיטוריה. המשאיות עדיין עמדו במקום והעמיסו סחורה למוסדות וארגונים רבים שערכו טקסים ברחבי הארץ באותו יום. מיד רצתי אל האחראי ואמרתי לו: 'תעצרו את הכל. תראו מה הולך בתוך הרוגלך. אני אומר לך שאני עבדתי הרבה זמן במאפיות ולדעתי אירעה תקלה ביצור שלכם והכנסתם לתוך המאפים חומר רעיל'. האחראי הביט ברוגלך ונבהל כולו. הוא נתן הוראה מיידית לפתוח חבילות שונות שהיו במשאיות, ואכן בכלם התגלו סיבים וחוטים

מוצקים ומוזרים שגרמו לריח נורא. האחראי הזמין מיד את מנהל הקונדיטוריה, שהגיע למקום מיד ונבהל אף הוא. לאחר כמה דקות התברר כי בתוך תנורי המאפיה נשפך חומר ניקוי מסוכן אשר חדר אל תוך כל מאות ואלפי הקילוגרמים של המאפים. היה זה נס שאלפי אנשים ברחבי הארץ ניצלו מהרעלה וסכנת חיים של ממש.

מנהל המאפיה הורה מיד לזרוק את כל הכמויות העצומות של המאפים לפח, ומיד ניגש אלי רועד ובוכה ואמר: 'תודה רבה לך, הצלת אותנו. המשאיות האלה היו ממש כעת בדרך לארגונים מכובדים ועיריות חשובות, אשר היו תובעים אותנו בתביעות ענק, ואף היה מתפרסם בתקשורת והיינו מסתבכים נורא. אבל אנא, אני מתחנן בפניך שלא תספר זאת ואל תתבע אותנו, גם ככה הפסדתי כאן המון סחורה. אנא, כל מה שתבקש ממני אעשה בשבילך'.

'חלילה, לא אתבע אתכם', השבתי, 'גם אני עבדתי שנים במאפיה ואני יודע שזה לא בכוונה'.

'אתה היית עובד במאפיה?', קפץ המנהל בהתלהבות.

- 'כן, אך פיטרו אותי לפני כמה חודשים'.

'את הכל אעשה בשבילך על כך שהצלת אותי ואת כל החברה', הכריז, 'לכן אני ממנה אותך מרגע זה להיות מנהל המאפיה פה במקומי, בעוד שאני הופך להיות המנהל בסניף שנפתח כעת בצפון'.

הייתי המום ושמחתי מאד. כבר למחרת הפכתי להיות מנהל המאפיה, וב"ה העסק משגשג ומצליח. חזרתי לעבוד עם משכורת גדולה ומכובדת. אני מצטער, כבוד הרב, שאני מודיע לך זאת רק כעת אחר שנה, אך חשוב לי שגם השנה תפרסם את הסגולה - לאכול בדרך ארץ ביום העצמאות, חתם את השיחה.

היהודי הזה קיים את מצוות הבורא בתמימות, מתוך אמונה תמימה שאם הרב אמר - כך עושים! ומיד נושע, מפני שה' לא ימנע טוב להולכים בתמים, וכוחה של כל מצוה הינו גדול עד מאד. [מתוך 'האמנתי ואזמרה']

וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ בַּיָּדָה וַיֵּצֵא (כ"ט, י"ב)

כוחו של יוסף הצדיק בא לידי ביטוי בפסוק זה 'ויעזוב... וינס'. עם היצר הרע לא משחקים, פשוט עוזבים אותו - עוזבים את מקום הנוחות - מתרחקים ובורחים...

* * *

מספר בעל המעשה: "שמואל הגיע לקחת אותי במכונית שלו. היינו אמורים לנסוע לכינוס גדול שערך ארגון למען שמירת השבת והפצת אור היהדות. אני הייתי המרצה שהוזמן, ושמואל הנהג. בדרך ניסיתי לקשור איתו שיחה מהותית. בחור צעיר שבולרית שחורה מעטרת את מצחו

הרחב. מבט עצוב בעיניים וחולצת טריקו צבעונית זולה. 'אל תסתכל עלי ככה', פתח ואמר, 'למדתי בישיבה בדיוק כמוך. הייתי בחור מתמיד ששומר על הסדרים, מתפלל אפילו ב'ותיקין' ובא תמיד לשיעור הכללי'.

'בשביל לעזוב ישיבה צריך הרבה אומץ', אמרתי לו. מנסה לחבר אותו לכוחותיו. 'ואם יש לך אומץ, יכול להיות שהאומץ הזה יתן לך גם לחזור'.

הוא שתק. נסענו עוד קצת. אחר כך שאלתי למשפחתו. "שמואל גרינהוט", הוא עדכן. "גרינהוט?" קימטתי את מצחי. לאשתי מהבית קוראים גרינהוט. אחר כך סיכמנו שמשפחת גרינהוט גדולה ושבטוח אנחנו בני דודים או משהו כזה... המשכנו לדבר עד שהגענו לכינוס.

הכינוס היה ענק. אלפיים חמש מאות איש ישבו. מחצית מתוכם מתנדבים בפועל, והמחצית השניה תורמים או מסייעים. לפניי היו מרצים רבים שחידשו דברי תורה רבים. ממני ביקשו לרגש בסיפורים על מסירות נפש למען השבת. עליתי לבמה בהגיע תורי. הנוכחים שמולי היו דרוכים. אמרתי שכשמספרים לנו על מסירות נפש למען השבת של יהודים מפעם נשמעים הסיפורים פשוטים וחסרי הילה, אולם אלה יהודים שמסרו את כל שהיה להם למען השבת. סיפרתי על חמי ז"ל, אביה של אשתי, הרב גרינהוט, שגדל בגרוסוורדין שברומניה. הוא למד בכיתה עם שישה עשר תלמידים גויים ושישה עשר תלמידים יהודים. מתוך שישה עשר היהודים רק שלושה שמרו שבת. שלושת הילדים האלה היו ללעג וקלס בעיני חבריהם הגויים והיהודים, לחץ אטומי הופעל עליהם ועל הוריהם לבל ימשיכו לשמור את השבת במסירות כזו, שהרי המצב היה אז בגדר פיקוח נפש. אחרי נישואיו הוא ושני יהודים חרדים לדבר ה' כמותו, פתחו יחד מפעל גדול ליצור כלים בהשקעה ענקית. חמי השקיע את כל נכסיו וקיווה לקצור את הרווחים כמה שיותר מהר. ואז הגיע הוויתור הענק... השותפים שלו קראו לו יום אחד וטענו שלא יתכן לא לפתוח את המפעל גם בשבת. 'העובדים גויים ממילא', אמרו לו, 'ואנחנו רק נפקח מלמעלה'. 'השתגעתם?' צעק חמי על השותפים, 'למכור את השבת בעד רווחים קטנים? השבת שומרת על שומריה. השבת מביאה ברכה. הלא אתם ואני ישבנו יחד בכתה ולא כתבנו בשבת, חרף כל הסכנות'. השותפים הפעילו לחץ מתון על חמי, שהחליט לא להיכנע. עד מהרה עברה המלחמה לזירה מעשית יותר, והם הודיעו שאם לא יסכים הוא מתבקש לעזוב וללכת. היתה זו אמירה עוקצנית. כל כספו היה מושקע בעסק. סודות מקצוע רבים מכר להם, ועכשיו יעזוב את הכל וילך? אבל כך עשה. כי למען השבת הוא לא היה מוכן להתפשר. עם כל כספו נכנס למפעל, אך בלי כלום יצא ממנו. ועדיין פניו צוחקות ולבו שר שיר של שבת. זה היה הסיפור הראשון במכלול הסיפורים שהשמעתי לקהל המאזינים, ויתכן שזה היה הסיפור הכי פחות מרגש שהבאתי איתי. ובכל זאת היה לו 'תפקיד' כמו שנראה בהמשך...

אחרי שהסתיימה ההרצאה חכיתי ליד מכוניתו של שמואל, רוצה לשוב לביתי. 'היכן שמואל? - מוזר, הרי בהלוך המתין לי ליד ההגה והסתער על הכביש כמו שוחר לקרב, והפעם איננו...'. האחראי על ההזמנה שלי לאירוע עזר לי לחפש. מצאנו אותו יושב באולם ההרצאות, ראשו בין כפות ידיו, שקוע בהרהורים. 'שמואל, הרב רוצה לחזור הביתה', טלטל אותו הממונה. שמואל התנער כנשוך נחש. 'הרב?', שאל בבלבול, 'מה הוא רוצה?'. - 'רוצה לחזור הביתה'.

שמואל הגיע, התחלנו לנסוע. אחרי דקות של נסיעה הוא אמר לי פתאום, 'חמ"ך, זה שיצא מן המפעל בלא כלום...'. 'הקשבת להרצאה?' הייתי אחוז פליאה. לא חשבתי שהקשיב. 'אני מכיר את הסיפור הזה מאנשהו', אמר, 'אבא שלי היה מספר אותו כשהיינו קטנים'. 'ההורים שלי גידלו אותנו בבלבול', הוא המשיך, 'הם היו טרודים ועסוקים בפרנסת הבית. לא ידענו באופן ברור מה מותר ומה אסור, והיכן יש גדר אדומה שאין לעבור. אני לא זוכר מסרים חדים מאבא, חוץ מהסיפור הזה. את הסיפור הזה הוא סיפר מפעם לפעם בשולחן שבת כשבעיניו דמעות. הוא אמר לנו שזהו אחד הסבים במשפחה, וכשדיבר על מסירותו לשבת התרגש מאד. ואתה יודע מה? היום אני יכול לעבור על הרבה דברים, אבל לא על שבת. כי אתה יודע, אתה רואה משהו שחשוב לאבא שלך'. 'לא תכננתי בכלל להיכנס להרצאה שלך', הודה, 'אבל היית מוזר כזה, אמרתי לעצמי, מה כבר יש להפסיד, נלך לשמוע מה יש לו לומר. בשניה שאני נכנס, הסיפור המשפחתי והחמים הזה מכה בי בפנים ומזכיר לי את אבא ואת אמא'.

'שכחת עוד חלק אחד בסיפור', התערבתי, עכשיו הרגשתי פתוח יותר ומשוחרר, 'סבא גרינהוט נתן לך את הכוח לעזוב', אמרתי.

'נתן לי מה?' הוא בהה בי, 'סבא גרינהוט היה יהודי שומר תורה ומצוות, איך אתה יכול לומר עליו שהוא נותן לצאצאיו כוח לעזוב?'

'הוא נותן להם כוח', התעקשתי. 'הוא קם ועזב את המפעל בלי לחשוב פעמיים. הוא התנתק ממקום הנוחות שלו, השאיר הכל מאחור והלך, וגם אתה עזבת הכל. אבל הרי אותו כוח שיש בעזיבה יש גם בחזרה, כי גם חזרה היא עזיבה והתנתקות ממקום הנוחות'. עד שהגענו הביתה הוא לא הוסיף לדבר.

אחרי שנה וחצי הזמנתי שוב להרצאה בארגון. הפעם הגיע נהג אחר לקחת אותי. הוא נסע לאט והיה שתקן חסר תקנה. רק זאת ענה, כשביררתי איתו מה קרה לשמואל, 'כן', הוא אמר, 'הוא עזב אותנו'. המילה הזאת היתה מוכרת לי... 'לאן עזב?' שאלתי, והוא ענה: 'לישיבה. עזב הכל וחזר אליה'. ואז ידעתי שהוא מצא את הכוח בתוכו...

[מתוך 'האמנתי ואספרה']